XXX:-
196

Pp. 289. 490 0010-62854260
1211510808

PERPUSTAKAAN NASIONAL RI.

Tanggal	: 11 Juni 2013
No. Induk	: 69265/PN-MUSEUM/'13
BIB - ID	:
Beli / Hadiah	: Ex. Museum

XXX 196

BUITEN.

LEES- EN LEERBOEKJE

VOOR DE

LAAGSTE KLASSE

DER

NEDERL.-IND. SCHOLEN

DOOR

J. VAN LEEUWEN,
Gouv. Onderwijzer te Padang.

BATAVIA
G. KOLFF & Co.
1881.

BATT. GENOOTSCHAP VAN KENW

INHOUD.

1. Buiten.
2. De Bijgebouwen.
3. Gras.
4. Castor.
5. Mijn Duifjes.
6. Het Paard.
7. De Koeien.
8. Het Rijtuig.
9. De Badkamer.
10. De Keuken.
11. De Kippen.
12. De Eenden.
13. Onze Aap.
14. Pisang.
15. De Klapperboom.
16. De Djamboeboom.
17. De Waringin.
18. De Roos.
19. De Melati.
20. De Pagger.

1.

Buiten.

Als iemand mij vroeg: „Waar ben-je het liefst?" dan antwoordde ik zeker: „Wel, buiten!"

De zon en de grond zijn er beide wel warm, maar met een hoed op mijn hoofd en bloote voeten heb ik er weinig last van. Vooral als ik met mijn tuingereedschap aan 't werk ga, of met mijn kameraadjes soldaatje speel. Ja, soldaatje spelen, dat doe ik graag! Ik ben dan de kapitein en mijn twee kleine broertjes de luitenants. De kinderen van den kok

en van den kebon zijn de soldaten. Ik heb ze al geleerd in twee rijen te staan, rechtuit te marcheeren en rechts- en links-om te maken. Ik wil ze nu ook leeren schieten. Dat zal ik morgen doen, als het ten minste niet regent; want dan heb ik huis-arrest. —

2.

De bijgebouwen.

Dicht bij de keuken, badkamer en wagenkamer of koetshuis staan de bijgebouwen voor de bedienden. Zij zijn niet zoo groot als onze kamers, maar toch ruim genoeg en vooral zeer netjes. In de verschillende kamers wonen de verschillende bedienden. Eén kamer is voor den kok of voor de kokkin, één voor den huisjongen, één voor den tuinjongen, één voor den koetsier en één voor de naaister en mijn baboe. De baboe van mijn zusje slaapt naast Mama's kamer bij ons in huis.

Als de kleine schalk 's nachts wakker wordt en drinken wil, of iets anders, gaat zij roepen: „Boe, boe, lekas!" en dan staat de baboe op en helpt haar. Dat is zeer gemakkelijk voor Mama.

De bijgebouwen zijn eens afgebrand. Er was namelijk een feestje geweest onder de bedienden, waarbij men onvoorzichtig met vuur had omgegaan.

3.

Gras.

Dat gras groeit dan toch wel overal, zou ik haast zeggen. Bij ons op het erf is goed gras. Niet van dat harde, bittere gras, dat de koeien en paarden niet lusten; neen — er is van dat zachte, lekkere gras, waarvoor iedere grasboer zoo veel geld geeft en dan duur aan menschen verkoopt, die op hun erf geen gras genoeg voor hun beesten hebben.

's Morgens als de dauwdroppels nog aan de grasprietjes hangen, loopen er onze kippen en nog andere vogels in om diertjes

te vangen. Wat zouden dat wel voor diertjes zijn, die ze daar zoeken?

't Gras is niet alleen voor de dieren, maar ook voor den mensch. Op het grasveld bleekt ons goed. Wat zou de waschbaas in de war zitten, als er geen grasvelden waren!

4.

Castor.

Gisteren lag ik in de schaduw van een djamboe-boom met Castor naast me. Ik heb mijn hondje toen eens goed bekeken. Eerst zijn bek: daarin zag ik groote tanden, heel anders dan de tanden in mijn mond.

Toen zijn neus — zijn natte, zwarte neus. Heel anders dan mijn neus. En eindelijk zag ik eens naar zijn pooten. Wat een lange nagels heeft zoo'n hond toch! Als hij op de steenen of planken loopt, slepen die nagels er over heen, want een hond kan zijn

nagels niet intrekken zooals een kat.

In houd veel van Castor; want hij is altijd vriendelijk, trouw en waakzaam.

5.

Mijn Duifjes.

Naast ons huis staat op een hooge paal een huisje met zes openingen van voren. Dat is ons duivenhok. Wij hebben vijf paar duiven, heel mooie diertjes: twee paar oude en drie paar jonge.

's Morgens en 's avonds roept Mama ze bij elkander en dan krijgen ze padi en nasi.

In een groote kooi, onder het afdak van de achtergalerij, zitten ook nog een paar duiven. Die mogen niet uitvliegen: dat zijn geen Indische maar Hollandsche duiven. Laatst heeft het wijfje twee eieren

gelegd, die zij ook uitgebroed heeft. Toen de jongen al wat groot waren geworden, heeft Mama ze aan Tante gegeven. Of Tante in haar schik was! Zij hoort de lieve diertjes zoo graag kirren.

5.

Het Paard.

In onzen stal staat een paard, een mooi zwart paard met een witte vlek op den kop, vlak tusschen de ooren boven de oogen. Vroeger hadden wij ook nog een klein wit paardje; maar dat is dood gegaan. Wel jammer, ik zat er zoo heerlijk op! Eens ben ik er af gevallen. De staljongen had mij er niet goed opgezet. Gelukkig bleef ik hangen aan den teugel, terwijl 't goede dier dadelijk bleef stilstaan. Ik pakte het beest toen bij zijn manen en heesch mij zelven er weer op.

Het zwartje, dat wij nu nog hebben, is niet zoo mak. Toch houdt het veel van mij; maar ik geef het ook elken morgen een paar pisangs. O, een paard lust zoo graag wat zoets, weet je dat wel! —

7.

De Koeien.

Wij hebben thuis twee koeien, een jonge koe en een oude. 's Nachts staan zij in den stal; maar over dag als het niet te hard regent, loopen zij op het erf te grazen. Onze koeien zijn dik en vet. Zij geven o zulke lekkere melk.

In Holland, zegt papa, geven de koeien veel meer melk. En daar maakt men van die melk boter en kaas.

Laatst ben ik bij een vleeschhouwer geweest. Daar werden juist drie koeien geslacht; ik liep weg en wilde het niet

zien. Die arme dieren! Maar ik ben toch maar blij als ik vleesch krijg. En schoenen heb 'k ook graag en die moeten toch van 't koeienvel komen, zegt de schoenmaker.

8.

Het Rijtuig.

Toen ik nog een klein kindje was, ging de baboe elken mooien middag met me uitrijden. Dat was niet in een groot rijtuig, o neen; 't was maar in een heel net kinderwagentje. Later kreeg ik een bokkewagentje. Jammer, dat de sterke bok zoo gauw gestorven is. Nu rijd ik met mama of papa in het groote rijting met een koetsier op den bok. De wielen rollen zoo hard, dat ik de spaken niet onderscheiden kan. Laatst is er een kar tegen onze dos-à-dos gereden. Wat was dat

eene schade! De eene boom, het slijkbord en een veer waren er bij gebroken. Maar de toekang-karetta heeft de boel gauw hersteld. Den karrevoerder heeft de politie beboet.

9.

De Badkamer.

's Morgens vroeg, als ik opgestaan ben, ga ik gauw de achtergalerij uit, de trap af, de bijgebouwen voorbij naar de koele badkamer. Onze badkamer is van steen met pannen gedekt. De vloer is van cement en de waterbak ook. Aan den wand is een kapstok om mijn kleeren op te hangen, als ik ga baden. O, hoe heerlijk is dat koude water 's morgens! 's Middags baad ik weer, maar dan is het water veel warmer. Ik wou, dat de badkamer zoo groot was, dat ik er zwemmen kon. Dat

zou nog heerlijker zijn. Onlangs heb ik een badkamer gezien met twee stortbaden. Daaronder had ik me wel eens willen verfrisschen.

10.

De Keuken.

Naast de kamers der bedienden staat de keuken. Ik kom er bijna nooit in, want die rook vind ik te hinderlijk in mijn keel en oogen. Mama komt er ook zelden in; papa nooit, geloof ik. De kokkin staat er van 's morgens vroeg tot 's avonds laat tusschen pannen, potten, schalen, hout en vuur en ik weet niet wat al. Behalve, wanneer ze naar de pasar gaat om kleine inkoopen te doen.

Ik heb eens op een mooie plaat een Hollandsche keuken met een Hollandsche

keukenmeid er in gezien. Dat zag er heel wat liever uit dan onze Indische keuken met onze inlandsche kokkin.

II.

De Kippen.

De kippen loopen bij goed weer den geheelen dag op 't erf. Daar vinden zij hun eten. Maar dat is niet genoeg, zegt Mama. En daarom krijgen zij elken dag nog een paar keer wat rijst.

Wat een lekkere eitjes krijg ik van die kippen. De haan legt geen eieren. Die stapt er altijd maar even trotsch heen en bewaakt de hennen. Eene hen heeft laatst twaalf eieren uitgebroed. Wat aardige kuikentjes waren dat. Hun moeder ging weldra met ze uit wandelen. Ze konden

dadelijk eten. Met hun snaveltje pikten zij de wormpjes en andere diertjes op; met hun pootjes deden zij de eerste dagen nog niets dan loopen, maar spoedig krabden zij er ook den grond mede om.

De helft kregen gauw een kam op hun kop: dat waren alle hanen.

12.

De Eenden.

„Kwek, kwek, kwek" schreeuwen de eenden als de tuinjongen met de mand met bras aankomt en zijn krrrrr . . . . krrrrr . . . . laat hooren. Dan waggelen zij naar hem toe en pikken de korrels op, die hij op den grond strooit.

De eenden zijn evenals de kippen, vogels die heel slecht kunnen vliegen. Een eend kan ook moeielijk loopen. Tusschen de teenen van een eend zit iets, dat de kippen missen, namelijk een verlengsel van de huid, zwemvlies geheeten. Een eend

kan ook flink zwemmen, een kip niet.

En wat kan een eend goed duiken in het water!

De jonge eendjes moeten eerst een paar dagen nasi hebben en zich flink kunnen baden, anders gaan zij meestal dood.

13.

Onze Aap.

Op 't erf staat een bamboe met een cigarenkistje er op. In dat kistje woont onze aap, Kees.

Hij heeft om zijn middel een ketting, die met een ring om de bamboe op en neer kan gaan. O, je moest die Kees eens zien klimmen. Wij zijn dikke vrindjes. Elken dag krijgt hij van mij twee pisangs één 's morgens en één 's avonds. 's Zondags geef ik hem altijd wat extra's. Dan keuvel ik ook een beetje met hem. Als je ons zag zitten, zou je lachen. Met

zijn lange armen om mijn hals, kijkt hij me vlak in het gezicht, vertrekt elk oogenblik zijn oogen, toont zijn witte tandjes en beweegt snel zijn lippen, alsof hij wat prevelt. De kebon zegt: „Kees kan wel praten, maar hij wil niet". —

14.

Pisang.

Kees houdt veel van pisang, ik ook en mijn paard ook, maar Castor en Mimi niet: die houden meer van vleesch. Welke pisang ik het lekkerst vind, weet ik zelf niet. Pisang soesoe is heerlijk, pisang radja niet minder, pisang mâs, pisang ambon, pisang tambaga, pisang hidjò, pisang radja serej, pisang telor — alle even prachtig. En 's morgens een paar pisang-gorengs, of het lekker is!

Wat jammer dat een boom met zulke mooie bladeren en vruchten, zoo'n leelijke

stam heeft. 't Is een vuile boom, heb ik wel eens hooren zeggen; maar dat zeg ik niet.

Weet ge wel, wat uit de steel druipt, als men een tros pisangs van den boom snijdt? — Ik wel. —

15.

De Klapperboom.

Op ons erf staan niet veel klapperboomen. Maar zes zijn er, alle nog jong.

Nu zijn ze nog laag; maar, als ik groot ben, zijn die boomen ook goed opgeschoten. Dan groeien er veel klappers aan, waarvan de kokkin gebruik maakt bij de rijsttafel en wij de olie in ons nachtlampje hebben. Sommige boomen worden wel vijfentwintig meter hoog.

Andere, zooals de kelapa babi of poejoe (mivel haboe of loepoe zeggen de Ambonneezen), blijven klein.

Kent ge het onderscheid wel tusschen het planten van een klapper of kokospalm en van een pisangboom? — De klapperboom groeit niet op de hooge bergen, daar is het te koud. — Een pisangboom wordt slechts één jaar oud, doch een klapperboom verscheidene jaren.

16.

De Djamboeboom.

Klappers staan er weinig op 't erf, maar djamboeboomen des te meer. Verleden maand zaten de boomen vol vruchten. Wat heb ik er van gesmuld. Als ik buikpijn heb, mag ik geen ananas, soms zelfs geen pisang eten, maar djamboe wel. Wat een mooie boom is die djamboeboom toch, wat kan ik er heerlijk onder spelen; en wat mooie bloemen komen er aan. 's Is hier heel anders als bij een klapper — of pisangboom.

Als de vruchten rijp zijn, wil ik er

wel eens inklimmen, maar mag niet van Mama. Die djamboebol vooral ziet er zoo verleidelijk uit. Die lust ik het liefst. Djamboe-ajer of djamboe-erang of djamboe-bidji of djamboe-monjet lust ik toch ook graag.

17.

De Waringin.

Voor ons huis staat een prachtige boom, een waringin. 't Is een zeer oude boom, met een dikken stam en dikke takken, met o zoo veel kleine takken en bladeren, en met lange luchtwortels. Deze boom heeft geen eetbare vruchten en toch zal iedereen gaarne een waringin op zijn erf hebben. 't Is een heerlijke schaduwboom. De inlanders zeggen, dat er geesten en spoken, pontianaks en hantoes, in dezen boom wonen; maar dat zijn natuurlijk domme praatjes.

Het hout van den waringin wordt niet door den tuimmerman gebruikt. Hij neemt liever djati-hout voor de meubels en doerian-hout voor planken. Van een klapperstam zaagt men geen planken, evenmin als van een pisangboom.

18.

De Roos.

Elken morgen vóór ik naar school ga, mag ik van Mama een roos uit den tuin plukken. Hoe heerlijk ruikt die bloem. Tjampaka, kananga, melati en kemoening ruiken ook wel zeer aangenaam; maar de rozegeur is wel de fijnste van alle.

Als ik een roos wil plukken, moet ik goed oppassen, dat ik mij niet steek aan de doornen.

De bladeren van den rozestruik zitten bij drieën aan een steel. Zij zijn gekarteld aan den rand en loopen puntig uit.

Doch niet zoo als bij de ananas. De rozebladeren zijn wollig op het gevoel.

Zouden er ook zwarte, blauwe of gele rozen zijn? Ik heb nooit andere dan roode, witte en groene gezien.

Mama heeft in de kast een zeer klein fleschje staan; daarin is rozenolie.

19.

De Melati.

Op een anderen kant van het erf staan de melati's, die heerlijk riekende bloemen. Elken morgen pluk ik er wat af en breng ze mijn klein, lief zusje. Zij stopt er haar neusje geheel in weg en kraait het dan uit van pleizier. Soms rijg ik haar wel een ketting van de melatiknopjes en dan stapt zij er zoo trotsch mede rond, alsof zij een parelsnoer om had.

De bladeren van den melatistruik zijn niet getand zooals bij de roos, maar zeer zacht [illegible]d. Zij zitten tegenover elkaar aan

den stengel. De bloem is stervormig. In het kelkje zitten drie dingetjes, namelijk één stampertje en twee meeldraden, zegt papa. Ik heb ze ook bij andere bloemen gezocht en meestal gevonden, maar meestal waren er meer dan drie. Waartoe zouden die dingetjes dienen? —

20.

De Pagger.

Om ons geheele erf is een flinke pagger. De achterkant is van peloepoe. Op een zondagmorgen liet papa dwangarbeiders komen, kocht voor een rijksdaalder bamboe en zette het gevangenisvolkje aan het werk. Vóór 's middags vier uur was de achterpagger in orde.

Op zij van het erf links en rechts staat dandam. Dat is gevaarlijk goedje. Als men van de jonge blaadjes of takjes, die zoo boven aan zitten, het melkachtige vocht in de oogen krijgt, wordt men steke-

blind. Bloemen komen er niet aan. En daarom heet de plant wel dandam tidah soedah.

Vóór aan den weg is de pagger kort geleden uitgeroeid en vervangen door steenen palen met ijzeren ringen bovenop, waardoor een dikke ijzerdraad loopt. Dit staat wel netjes, vooral als de palen goed wit zijn.

n. En

tidah

r kort

r stee-

venop,

Dit

n goed

URIP S.
TGL.: 15/3 90

